

لذت شرب

تمهیدی بر
تفسیر
قرآن کریم

حسین اسکندری

۹۷۸-۶۰۰-۹۶۹۳۶-۲-۷

۴۴۶۳۰۷۶

لذت شرب: تمهیدی بر تفسیر قرآن کریم / حسین اسکندری .
تهران: مدرسه علمیه دارالسلام، مرکز نشر، ۱۳۹۵، ۱۵۵ص.

مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام: ۱۲۳.
کتابنامه.

تمهیدی بر تفسیر قرآن کریم.

تفسیر

Qur'an -- Criticism, interpretation, etc

قرآن -- ترجمه

Qur'an -- Translating

۲۹۷/۱۷۱

BP۹۱/الف/۴۷ل۴۱۳۹۵

اسکندری، حسین، ۱۳۴۵ -

مدرسه علمیه دارالسلام، مرکز نشر

شابک:

شماره کتابشناسی ملی:

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

فروست:

یادداشت:

عنوان دیگر:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

۱ بند، دیوینی:

رده: سی کنگره:

درشناسه:

شناسه افز:

مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام

۱۲۳

لذت شرب

تمهیدی بر تفسیر قرآن کریم

نویسنده: حسین اسکندری

ویراستار: رحیم بنگدار تهرانی

صفحه‌آرایی: محمد یعقوبیان

طرح جلد: سید حسین میرکاظمی

ناشر: مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام تهران

نوبت چاپ: اول - دی ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۸۸ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ: بوستان کتاب

تلفن‌های پخش: ۰۲۳۳۳۸۸۱۲ - ۰۲۳۳۳۸۸۴۰

خرید اینترنتی: www.darusalam.ir

فهرست

۷	فهرست
۱۵	مقدمه
۱۹	گفتار اول
۲۳	درس اول
	بحثی درباره‌ی ترجمه قرآن کریم (۱)
۲۱	پیشگفتار
۲۳	مقدمه
۲۴	اصول و شرایط اساسی ترجمه ی صحیح
۲۴	دشواری کار ترجمه‌ی قرآن کریم
۲۶	دلایل اصلی مخالفان ترجمه‌ی قرآن
۲۶	پاسخ استدلال مخالفان ترجمه ی قرآن
۲۸	تحقیق و پژوهش
۲۸	ضرورت وجود ترجمه ی قرآن
۳۰	برای مطالعه‌ی بیشتر

درس دوم

بحثی درباره‌ی ترجمه قرآن کریم

- ۳۱ مقدمه
- ۳۱ انواع ترجمه‌های قرآن کریم
- ۳۲ ترجمه‌ی تحت اللفظی، همگام یا کلمه به کلمه
- ۳۳ ترجمه‌ی آزاد
- ۳۳ ترجمه‌ی وفادار
- ۳۴ ترجمه‌ی تفسیری
- ۳۴ فعالیت در کلاس
- ۳۵ نکته‌ای مهم
- ۳۵ فعالیت در کلاس
- ۳۷ برای مطالعه‌ی بیشتر
- ۳۸ وجوه و نظایر در ترجمه‌ی قرآن کریم
- ۳۸ علت گوناگونی معانی برخی از الفاظ
- ۴۰ برای مطالعه‌ی بیشتر
- ۴۰ فعالیت در کلاس
- ۴۲ تحقیق و پژوهش
- ۴۳ گفتار دوم
- ۴۷ درس سوم
- تدبیر و روش برداشت از قرآن کریم (۱)
- ۴۷ مقدمه
- ۴۷ معنا و مفهوم تدبیر
- ۵۱ ضرورت تدبیر در قرآن کریم

۵۱	فعالیت در کلاس
۵۳	برای مطالعه‌ی بیشتر
۵۳	امربه تدبیر در قرآن کریم
۵۴	هدف از تدبیر در قرآن کریم
۵۵	تدبیر، ادا کردن حق تلاوت قرآن
۵۶	شرایط و موانع تدبیر در قرآن کریم
۵۶	تحقیق و پژوهش
۵۸	فعالیت در کلاس
۵۹	برای مطالعه‌ی بیشتر
۶۱	درس چهارم
	تدبیر و روش برداشت از قرآن کریم (۱)
۶۱	مقدمه
۶۲	مراحل تدبیر و روش برداشت از قرآن یا کلیدهای فهم قرآن کریم
۶۵	فعالیت در کلاس
۶۶	تحقیق و پژوهش
۶۷	تحقیق و پژوهش
۶۸	چند توصیه به متدبران در قرآن
۷۱	جایگاه تدبیر قرآنی در روایات اسلامی
۷۰	برای مطالعه‌ی بیشتر
۷۳	گفتار سوم
۷۷	درس پنجم
	تأویل قرآن کریم (۱)
۷۹	مهم‌ترین نکات آیه

۸۰	برای مطالعه‌ی بیشتر
۸۱	برای مطالعه‌ی بیشتر
۸۲	تحقیق و پژوهش
۸۴	تحقیق و پژوهش
۸۵	درس ششم
	تأویل قرآن کریم
۸۵	مقدمه
۸۶	نژادشناسی از انحراف بیمار دلان به سبب تمسک به آیات متشابه قرآن
۸۷	تحقیق و پژوهش
۸۸	فعالیت در کلاس
۸۹	تحقیق و پژوهش
۹۰	فعالیت در کلاس
۹۲	برای مطالعه‌ی بیشتر
۹۸	تحقیق و پژوهش
۹۸	فعالیت در کلاس
۹۹	دو نمونه از آیات متشابه و ارجاع آن به محکمان
۱۰۳	گفتار چهارم
۱۰۷	درس هفتم
	کلیات و مبانی
۱۰۷	مقدمه
۱۰۷	واژه‌ی تفسیر
۱۰۷	درباره‌ی تفسیر(۱)
۱۰۸	تعریف تفسیر

۱۰۸	وحيانی بودن الفاظ قرآن و اهميت تفسير آن
۱۰۹	برخی از دلایل وحيانی بودن الفاظ و الهی بودن متن قرآن
۱۱۰	نيازمندی قرآن به تفسير
۱۱۲	دلایل قائلين به عدم امکان و عدم جواز تفسير قرآن برای غير معصومان
۱۱۲	فعاليت در کلاس
۱۱۳	تحقيق و پژوهش
۱۱۳	فعاليت در کلاس
۱۱۴	برای مطالعه‌ی بیشتر
۱۱۵	تحقيق و پژوهش
۱۱۷	پرسش و پژوهش
۱۱۹	درس هشتم
	درباره‌ی تفسير (۲)
۱۱۹	مقدمه
۱۱۹	منابع و پيش نمازها
۱۲۰	قرآن مرجع سنجش اندیشه‌ها
۱۲۰	الف- قرآن
۱۲۱	نمونه‌ای از تفسير قرآن به قرآن
۱۲۳	ب- سنت معصومان <small>عليهم السلام</small>
۱۲۴	ج- عقل
۱۲۴	فعاليت در کلاس
۱۲۵	فعاليت در کلاس
۱۲۷	برای مطالعه‌ی بیشتر
۱۲۸	پيش نمازهای تفسير

۱۲۸	تفاوت منابع با پیش نیازها
۱۲۸	مهم‌ترین پیش نیازهای تفسیر (یا علوم مورد نیاز مفسر)
۱۳۰	نگاهی مبنایی ، مؤثر و راهگشا در تفسیر
۱۳۲	پرسش و پژوهش
۱۳۳	گفتار پنجم
۱۳۵	درس نهم
	روش‌های تفسیری
۱۳۵	مقدمه
۱۳۶	۱- تفسیر قرآن به قرآن
۱۳۹	تحقیق و پژوهش
۱۴۰	برای مطالعه‌ی بیشتر
۱۴۲	۲- تفسیر قرآن به سنت (تفسیر روایی)
۱۴۳	سه نکته مهم درباره‌ی روش تفسیر قرآن به سنت
۱۴۳	فعالیت در کلاس
۱۴۴	۳- تفسیر قرآن به عقل (تفسیر درایی یا اجتهادی)
۱۴۶	کارکردهای متفاوت عقل در تفسیر قرآن
۱۴۷	روش‌های دیگر تفسیری
۱۴۸	روش‌های شکلی و ساختاری تفسیر
۱۴۸	بحثی درباره‌ی سبک قرآن
۱۵۲	پرسش و پژوهش
۱۵۳	گفتار ششم
۱۵۵	درس دهم
	اهل بیت علیهم‌السلام مفسران راستین قرآن

۱۵۵	مقدمه
۱۵۶	طهارت شرط راه یافتن به حقیقت و باطن قرآن
۱۵۹	من از قرآن به شما خبر می‌دهم
۱۶۰	آشنایی با برخی از تفاسیر مشهور قرآن کریم
۱۶۰	مجمع البیان فی تفسیر القرآن
۱۶۰	الکشاف عن حقائق التنزیل و عیون الاقوایل فی وجوه التأویل
۱۶۱	منهج الصادقین فی الزام المخالفین
۱۶۱	الذر المنثور فی نسیر المآثر
۱۶۱	تفسیر پیام قرآن
۱۶۱	تفسیر تسنیم
۱۶۳	برای مطالعه بیشتر
۱۶۶	پرسش و پژوهش
۱۶۷	فهرست اهم منابع

www.ketab.ir

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

والحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على من خلقه واشرف بريته واعظم رسله
حبينا وحبيب اله العالمين شفيع المذنبين ابي القاسم المعظي محمد وعلی اله اجمعين.
«ترجمه»، «تدبیر»، «تأویل»، «تفسیر»؛ اینها برای عاشقان و شیفتگان فهم قرآن
کریم واژه‌های ناآشنایی نیستند همه می‌دانیم که ترجمه، بهترین بهترین و شاید
تنهاترین مدخل برای ورود به وادی تفسیر قرآن و فهم مراد الهی از کلام و غیره می‌باشد
اما هنگامی که خداوند در قرآن سخن می‌گوید مانند یک استاد عمل می‌کند. استادی
که هم در دانشگاه برای نخبگان و اهل فهم سخن می‌گوید هم در کوچه و خیابان و
بازار برای مردم عادی با این تفاوت که آنجا دو گونه سخن گفته می‌شود اما در قرآن
خداوند در یک عبارت و یک آیه و یک سوره در عین اینکه برای خواص و اهل فکر و
تعقل و تذکر سخن رانده، با توده‌ها و عوام هم صحبت کرده از این روست که محققان
دریافته‌اند که زبان قرآن در عین اینکه عرفی و عام است تخصصی و پیچیده و محتاج
فکر و دقت و تدبیر نیز هست و در عین اینکه قرآن یک کتاب عرفانی و حکمی و فلسفی و

عقلی است، یک کتاب اجتماعی، سیاسی، اخلاقی و مقدس نیز هست عیناً همین قرآن یک کتاب تشریحی محض نیز می‌باشد؛ از این روست که می‌گوییم چون قرآن به زبان مردم است و همگان می‌توانند مفهومش را درک کنند بنابراین در قسمت ترجمه و درک مفهوم آیه به چیزی بیش از درک زبانی نیاز نیست. اما تشنگان معارف قرآنی به خوبی می‌دانند که چون این کتاب از مصدر وحی و حکیم علیم تلقی شده است مسئله‌ی آن به ظاهر ختم نمی‌شود بلکه برای شناخت قرآن محتاج اصول و روش‌هایی هستیم که ما را از ظواهر قرآن و مصداق‌های آشکار و موجود آن به بطن قرآن و مصداق‌های پنهان آن برساند و این بطون چنان تو در تو است که به قول روایت تا هفتاد بطن باید برای آن در نظر گرفت. زیرا هر مفهومی را که برای قرآن در نظر بگیریم خود آن هم ظهرو بطن دارد. از این رو است که در قرآن پس از فهم ظاهری و زبانی و ترجمه، به تدبیر یعنی ژرف‌اندیشی و نگاه عمیق بر دعوت، بلکه مأمور شده‌ایم و بدین‌گونه رسماً به وادی تفسیر ورود می‌کنیم آنجا هر یک از پیش‌ها و رابطه‌ها منظور شود هم سبک و ریخت جمله‌ها یعنی سیاق آیات هم ترانند گویای بخشی از مفاهیم باشد و این مرحله نیز خود مقدمه‌ای برای ورود به روح و نور قرآن است. در آن مرحله که مربوط به فهم عمیق قرآن توسط مخاطب و هدایت بخش قرآن به مخاطب است، زیرا هم آیات و کلمات نیز حاوی پیام و دلالت و حکایت است. در آنجا موسیقی آیه‌ها و شکل آن‌ها و بلندی و کوتاهی جملات و آیات و سُور نیز، سخن را در دست به دست هم می‌دهند که انسان را انسان عیار قرآن و طراز وحی کتاب و روح او را با نور قرآن پیوند دهند. این است که قرآن خودش را کتاب راهنما و نور و موعظه برای دانایان، محسنان، مؤمنان، پرهیزگاران، اهل خشوع و متفکران معرفی کرده است.

پس نخست قرآن را باید خواند زیرا کتابی خواندنی است چرا که «قرآن» یعنی خواندنی و این همه امر به قرائت برای این است که قرائت مقدمه‌ای است برای تسلط بر آیات و آنگاه دستیابی به معنا و مفهوم و تفسیر که آن هم مقدمه‌ای است برای درک

روح قرآن و بهره‌مندی از نور آن، لذا قرائت قرآن به شکل بی‌پوسته و منظم و مکرر برای کسانی که چنین هدفی را دنبال می‌کنند نه تنها خسته‌کننده نیست بلکه قاری و تالی قرآن در هر نوبت به دریافت و تسلط و انس تازه‌تر و وسیع‌تر می‌رسد که پیش از آن نداشته است.

از طرفی قرآن کتابی مجمل و پراکنده اما عمیق و وسیع است ژرفا و وسعتش هم برای این است که مانند حروف الفباست، می‌توان هر آیه را با آیه‌ی دیگر جمع کرد و از آن یک معنا و مفهومی تازه ساخت و همانطور که علماء زبان و زبان‌شناسان می‌توانند با تلفیق حروف، کلمات تازه‌ای، بافرینند راسخان در علم و آنان که با قرآن هم سخنند نیز می‌توانند پیام‌ها و حقایق و کلمات تازه تهیه کنند. کلمات و مطالب جدید و حقایق نویی که می‌تواند تمام هستی را دربرگیرد.

ما در این مجموعه بسیار مختصر و سراسر که آن را «تمهیدی بر تفسیر قرآن» نامیدیم به دنبال آن بوده‌ایم تا زمینه‌سار این فهم عمیق و انس شدید با قرآن گردیم و مقدمات آشنایی با روح و نور قرآن را فراهم کنیم. اندکی درباره‌ی ترجمه و اهمیت و امکان و ضرورت آن گفته‌ایم و آنگاه نقش بی‌بدیل و بی‌نظیر آن در تفسیر روشمند و منظم قرآن کریم یادآور شده‌ایم و پس از آن از عرض‌های متشابهات بره حکمات یعنی از تأویل مطالبی آورده‌ایم و آنگاه به شناخت مقدماتی از تفسیر پرداخته‌ایم.

لازم به ذکر است که این ترتیب و سازه‌ای که در این کتاب به کار رفته از طرف مؤلف پیشنهاد شده در سال‌های دورتر در پی دعوت دفتر تألیف کتب درسی وزارت آموزش و پرورش برای دانش‌آموزان سال سوم متوسطه رشته علوم و معارف اسلامی پیشنهاد گردید که البته مفصل‌تر از این بود لکن به دلیل محدودیت‌های آیین‌نامه‌ای تدوین کتب درسی به شکل موجود درآمد و پس از سال‌ها توقف و کندی کار، اکنون در قالب این مجموعه توسط مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام و بیشتر به منظور بهره‌مندی طلاب جوان از آن به طبع می‌رسد.

از خدای علیّ اعلیٰ عاجزانه و خالصانه می‌خواهم این تلاش کوچک و عمل اندک را از بنده‌ی احقرش به کرمش پذیرا باشد و او و خوانندگان و محصلان علوم الهی را پاداشی در خور بزرگی و عظمت و رحمت و لطفش عطا فرماید و سرآمد این پاداش و اجر را انس بیشتر با قرآن و هدایت‌پذیری و سعادت در پرتو انوار آن قرار دهد. گرچه این ما هستیم که باید پیشانی شکر بر آستان حضرت دوست بساییم که ما را توفیق و اذن و رخصت حضور در محضر و مکتب کلام آسمانی و نجات‌بخشش را ارزانی فرمود. لکن این در نهاست به جهت آشنایی با روش بنده‌پروری آن ربّ کریم بوده است.

والحمد لله رب العالمین اَوَّلًا وَاخِرًا

حسین اسکندری

تهران / مدرسه علمیه دارالسلام

بهمن‌ماه ۱۳۹۵

